

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ

Ἡ Ὡς Ἐφορεία Κλασσικῶν Ἀρχαιοτήτων δὲν ἀπέστειλε ἔκθεσιν τῆς δραστηριότητός της ἐν Αἰτωλοακαρνανίᾳ, κατὰ τὸ ἔτος 1965, μέχρι τῆς συντάξεως τοῦ παρόντος (Σημ. τ. Συντ.).

*

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ - ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ

1. Ναυπάκτος

α'. Φρούριον

Ἡ σημερινὴ Ναυπάκτος εἶναι ὑπερήφανος, διότι τὸ περιώνυμον «Κάστρον» της, τὸ ὁποῖον διεδραμάτισε σημαντικώτατον ρόλον εἰς ὅλας τὰς ἱστορικές περιπετείας της, σφίεται εἰς πολλὰ καλὴν κατάστασιν. Αἱ καταστροφαὶ καὶ αἱ ζημίαι, τὰς ὁποίας ὑπέστη, ὀφείλονται ἐν μέρει εἰς τὴν φθορὰν τοῦ χρόνου, κατὰ τὸ πλείστον ὁμως εἰς τὴν ἀδιαφορίαν ἢ τὴν κακόβουλον καὶ καταστρεπτικὴν μαρίαν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκ τοῦ τρόπου τῆς δομῆς καὶ τῶν χρησιμοποιοθέντων ὕλικῶν συνάγεται, ὅτι τὸ «Κάστρον» τῆς Ναυπάκτου ὀφείλει τὴν σημερινὴν του μορφὴν εἰς ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν σταδιακῶς, ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰῶνων (Πί ν. 256 α). Εἰς πολλὰ σημεῖα διατηροῦνται ἀκόμη μεγάλα μέρη τῆς ἀρχαίας ὀχυρώσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων βαίνουν τὰ τεῖχη τῶν μεταγενεστέρων περιόδων. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὑπερκεμένου τῆς πόλεως λόφου ὑπάρχουν τὰ ἐρείπια μεγάλων κτηρίων, δεξαμενῶν, ὀπλοστασίων κ.λ.π. Ἡ ὑπεράσπισις τῆς κορυφῆς καὶ τῶν κτηρίων τούτων ἐγένετο διὰ σειρᾶς ἀμυντικῶν ἔργων. Δύο βραχίονες, κατερχόμενοι ἀπὸ τῆς κορυφῆς διὰ τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς κλιτύος τοῦ λόφου μέχρι τῆς θαλάσσης, περιβάλλουν τὸν γραφικὸν λιμενίσκον τῆς πόλεως. Ἐνδιάμεσα τεῖχη, ἐνοῦντα τοὺς δύο τούτους βραχίονας, σχηματίζουν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἕως τῆς κορυφῆς πέντε ἀμυντικὰς ζώνας. Διὰ τὰς οἰκοδομικὰς ἀνάγκας τῆς σημερινῆς πόλεως καὶ τὴν διάνοξιν ὁδῶν, ἔγιναν μικραὶ κατεδαφίσεις εἰς ὀρισμένα σημεῖα τοῦ Κάστρου.

Εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἔργων τῆς Ἐφορείας Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1961, περιλαμβάνονται καὶ αἱ ἀναγκαῖαι ἐργασίαι διὰ τὴν στερέωσιν, συντήρησιν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἀποκατάστασιν τοῦ Φρουρίου τῆς Ναυπάκτου.

Κατὰ τὴν διάνοξιν ὁδοῦ προσπελάσεως εἰς τὴν

ἄνω πύλην τοῦ Φρουρίου, κατηδαφίσθη μικρὸν μέρος τοῦ τεῖχους παρὰ τὸν τετράγωνον πύργον, τὸν ὑψούμενον εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ μήκους τοῦ δυτικοῦ βραχίονος. Ἀμφότεραι αἱ πλευραὶ τοῦ κατεδαφισθέντος μέρους ἐστερεώθησαν καὶ ἠσφαλίσθησαν. Ὁ ὑπερκεείμενος τοῦ κατεδαφισθέντος τετράγωνος πύργος εἶχεν ὑποστῆ σοβαρὰς ζημίας (Πί ν. 256 β). Ἐπειδὴ, ἐκ τῆς γενομένης κατεδαφίσεως, εἶχε τεθῆ εἰς κίνδυνον ἡ ἀσφάλεια τοῦ πύργου, ἤρχισεν ἡ ἀναστήλωσις αὐτοῦ (Πί ν. 256 γ). Ἦρχισεν ὁμοίως ἀποκαθιστάμενον τὸ σημεῖον συνδέσεως τοῦ πύργου τούτου μετὰ τοῦ τεῖχους, τὸ ὁποῖον εἶχε τελείως καταστραφῆ. Μεγάλα μέρη τοῦ τεῖχους ἐκατέρωθεν τοῦ κατεδαφισθέντος καὶ τοῦ ὡς ἀνωτέρω τετραγώνου πύργου, τὰ ὁποῖα παρουσίαζον κίνδυνον καταρρεύσεως, ἐστερεώθησαν καὶ συνεπληρώθησαν. Ἡ πρώτη (ἐξωτερικὴ) ἐκ τῶν τριῶν ἐπαλλήλων πυλῶν, διὰ τῶν ὁποίων γίνεται ἡ εἰσοδος εἰς τὰς ἄνω ζώνας τοῦ Φρουρίου ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ βραχίονος, εἶχεν ὑποστῆ ζημίας εἰς τὴν ἀριστερὰν παραστάδα της καὶ εἶχε καταχωσθῆ, ἕως ὕψους 1.50 μ. Ἡ πύλη αὕτη ἀποκατεστάθη εἰς τὴν ἀρχικὴν της μορφήν (Πί ν. 257 α), συγχρόνως δὲ ἀπεκαλύφθη ἡ παλαιὰ λιθόστρωτος ὁδός, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Φρουρίου.

Ὁ ὑπερασπίζων τὰς τρεῖς πύλας τετράγωνος πύργος ἦτο εἰς ἐπικίνδυνον κατάστασιν. Ἀρχικῶς ὁ πύργος οὗτος εἶχε κατακορύφους πλευράς. Εἰς ἄγνωστον, πρὸς τὸ παρὸν, ἐποχὴν τὸν περιέβαλον, προφανῶς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀντοχῆς του, διὰ μανδύου «σκαρπωτοῦ». Ὁ μανδύας οὗτος εἶχεν ὑποστῆ εὐρείας ρωγμὰς καὶ εἶχεν ἀποκολληθῆ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ τετραγώνου πύργου. Οὕτω, ὁ πύργος καὶ ἡ ἐπένδυσις του ἠπειλοῦντο μὲ κατάρρευσιν. Τὸν κίνδυνον ἐπηύξησεν ἡ γενομένη ἀποχωμάτωσις εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν κατὰ τὴν διάνοξιν μικρᾶς πλατείας πρὸ τῆς πύλης. Ἐγένετο, λοιπόν, ἐμφραξίς τῶν ρωγμῶν τῆς ἐπενδύσεως καὶ τοῦ πύργου, προσκόλλησις τοῦ μανδύου ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ πύργου καὶ ἀποκατάστασις τούτου καθ' ὅλον του τὸ ὕψος εἰς τὴν ἀρχικὴν του μορφήν, ὃ δὲ ἐκ τῆς ἀποχωματώσεως κίνδυνος ἐξουδετερώθη διὰ τῆς κατασκευῆς ἀναλημματικοῦ τοίχου ἐκ «ξηρολιθιάς» (Πί ν. 257 β-δ). Τῆς δευτέρας πύλης εἶχε καταπέσει, ἐν μέρει, τὸ τόξον καὶ οἱ δύο σταθμοί. Τὰ μέρη ταῦτα συνεπληρώθησαν.

Ἡ τρίτη πύλη, εὐρισκομένη κάτωθεν τοῦ εἰρημένου τετραγώνου πύργου καὶ παρὰ σφζόμενον μέρος τοῦ τεῖχους τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, εἶχε καταστραφῆ καὶ φραχθῆ διὰ τοιχοποιίας κατὰ τὸ